

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ „ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА”

Кафедра політології та правознавства
(назва кафедри)

СИЛАБУС

Громадянська війна як суспільно-політичний феномен
(назва навчальної дисципліни)

напря́м підготовки 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 052 Політологія
(шифр і назва спеціальності)

освітньо-кваліфікаційний рівень магістр

форма навчання денна/заочна

спеціалізація Політичні інститути і процеси
(назва спеціалізації)

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри

Протокол № 1 від 30.08.2019

Завідувач кафедри (підпис)

Перезатверджено: протокол № _____ від _____

Перезатверджено: протокол № _____ від _____

Перезатверджено: протокол № _____ від _____

Старобільськ – 2019

Інформація про викладача

Прізвище ім'я по батькові	Вовк Світлана Олександрівна
Науковий ступінь	доктор політичних наук
Наукове звання	доцент
Посада	завідувач кафедри політології та правознавства
Місце роботи	ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Інститут історії, міжнародних відносин та соціально-політичних наук, кафедра політології та правознавства
Адреса кафедри	м. Старобільськ, вул.Гоголя 1
Контакти	050-189-60-51
E-mail	vovk_sa_79@ukr.net
Консультації	
Час	відповідно до графіку індивідуальних консультацій
Місце	ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Інститут історії, міжнародних відносин та соціально-політичних наук, кафедра політології та правознавства, м. Старобільськ, вул.Гоголя 1

2. Інформація для підтримання зв'язку з е-тьютором

Прізвище ім'я по батькові	Капля Ольга Станіславівна
E-mail	Rfgkz@i.ua
Контакти	0502020331

3. Опис навчальної дисципліни

Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	052 Політологія
Освітня програма	Прикладна політологія
Освітньо-кваліфікаційний рівень	магістр
Загальні характеристики	обов'язкова
Веб-сайт курсу	
ID ОП	17834
Рік вивчення дисципліни	перший
семестр	1
Загальна кількість кредитів ECTS	5
Загальна кількість годин	150
Лекції / Практичні, семінарські заняття / Лабораторні / Самостійна робота	10/10 - 130 - денна 10/10 – 130- заочна
Мова навчання	українська
Форма підсумкового контролю	залік

4. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення курсу. З часу виникнення цивілізації і до початку ХХІ ст., тобто приблизно за п'ять з половиною тисяч років, історики зафіксували 14,5 тисяч великих і малих війн. Щонайменше, десяту частину з них можна віднести до категорії громадянських війн. Тільки на сьогодні у світі не згасає кілька десятків різного роду внутрішніх збройних конфліктів, зокрема й громадянських війн.

Актуальність дослідження феномену громадянської війни зумовлена низкою чинників. По-перше, будь-яка громадянська війна є суспільно-політичним явищем, що найбільш рельєфно відображає на політичному рівні наявні в суспільстві соціальні суперечності і проблеми державного та публічного характеру. Громадянська війна є катастрофою страшніше, ніж війна із зовнішнім ворогом. Вона розводять по різні сторони барикад єдиний народ, розколює сім'ї й навіть особистість людини; має тотальний характер для держави й залишає важкі душевні травми, які довго впливають на духовне та соціальне життя суспільства.

По-друге, громадянська війна – потенційний стан будь-якого суспільства. Громадянські війни, у яких конфліктує сторони відстоюють різну систему цінностей, можуть породжуватися за майстерним розпалюванням політичних або релігійних, етнічних пристрастей, нацькуванням суспільної думки на тих, з кого конструюють «образ ворога», але за наявності серйозних передумов для подібної конфронтації.

По-третє, у сучасному інформаційному світі під час громадянської війни спостерігається зростання ролі інформаційної боротьби, яка наочно простежується передусім у діяльності засобів масової інформації. Її можна чітко виявити під час апеляції до «екстремізму», що використовують як один з ефективних прийомів зміни суспільної свідомості. Основним засобом у згаданій ситуації стають не докази, а дошкульні фрази, стереотипи, періодичні повторення, вбивання в суспільну свідомість відповідно створених міфів, інколи дезінформація і врешті-решт фальсифікація справжніх фактів.

Громадянська війна, на перший погляд, найменш небезпечна для долі людства, насправді може обернутися для останнього глобальною катастрофою. Крім того, сучасна громадянська війна, стаючи інтернаціоналізованою, створює загрозу втягування до конфлікту сусідніх держав, а в екстремальному варіанті може призвести навіть до розв'язування світової, навіть ядерної війни з її згубними наслідками для всього людства.

Відтак суспільно-політичного аналізу потребують такі питання:

- а) осмислення концепту громадянської війни в соціально-політичній спадщині й сучасному науковому дискурсі;
- б) визначення дефініції та сутнісних характеристик громадянської війни як суспільно-політичного явища;
- в) ідентифікації громадянської війни у співвідношенні воєнних і політичних компонентів;
- г) структурні та процесуальні складники громадянської війни;
- д) умови, причини і фактори, що зумовлюють виникнення, динаміку та результати громадянської війни;
- є) зміни, перетворення і функціонування політичної системи суспільства в умовах і після громадянської війни.

Місце дисципліни нормативна навчальна дисципліна «Громадянська війна як суспільно-політичний феномен» є складовою циклу професійної і практичної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» напряму підготовки.

Передумови (актуальні знання, необхідні для опанування дисципліни).

Дисципліни «Політична конфліктологія»

5. Структура навчальної дисципліни

	Змістовні модулі та їхня структура	денна форма навчання						заочна форма навчання				
		загальна кількість лекцій	практичні заняття	лабораторні роботи	самостійна робота	загальна кількість лекцій	практичні заняття	лабораторні роботи	самостійна робота			
Перший модуль												
1.1.	Еволюція світоглядних уявлень щодо походження, сутності і особливостей громадянських війн	7	2			5	7	2			5	

1.2.	Конструкт громадянської війни як предмет наукового аналізу сучасних досліджень	7		2		5	7		2		5
1.3.	Теоретичний аналіз дефініції «громадянська війна»	12	2			10	12	2			10
1.4.	Концептуальні аспекти дослідження громадянських війн: основні підходи і принципи	12		2		10	12		2		10
1.5.	Сутність і природа громадянських війн: співвідношення політичного і воєнного	7	2			5	7	2			5
1.6.	Соціально-політична і воєнно-технічна характеристика форм громадянської війни	12		2		10	12		2		10
1.7.	Проблема типології громадянських війн: основні тенденції	15				15	15				15
Другий модуль											
2.1.	Статистичні й динамічні елементи і параметри громадянської війни	12	2			10	12	2			10
2.2.	Детермінація громадянської війни	7	2			5	7	2			5
2.3.	Насилля як атрибут громадянської війни	15				15	15				15
2.4.	Політична система в умовах громадянської війни	7		2		5	7		2		5
2.5.	Зміна державної влади під час громадянської війни: деформація наступності	7		2		5	7		2		5
2.6.	Громадянська війна як поле зіткнення геополітичних інтересів.	15				15	15				15
2.7.	Міжнародні механізми врегулювання громадянських війн	15				15	15				15
	ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ ГОДИН	150	10	10		130	150	10	10		130

Тематика семінарських / практичних занять

<i>№п/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Години</i>
1.	Конструкт громадянської війни як предмет наукового аналізу сучасних досліджень	2
2.	Концептуальні аспекти дослідження громадянських війн: основні підходи і принципи	2
3.	Соціально-політична і воєнно-технічна характеристика форм громадянської війни	2
4.	Політична система в умовах громадянської війни	2
5.	Зміна державної влади під час громадянської війни: деформація наступності	2
Разом		10

Теми лабораторних занять (не передбачено навчальним планом)

Самостійна робота

<i>№п/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Години</i>
1.	Еволюція світоглядних уявлень щодо походження, сутності і особливостей громадянських війн	5

2.	Конструкт громадянської війни як предмет наукового аналізу сучасних досліджень	5
3.	Теоретичний аналіз дефініції «громадянська війна»	10
4.	Концептуальні аспекти дослідження громадянських війн: основні підходи і принципи	10
5.	Сутність і природа громадянських війн: співвідношення політичного і воєнного	5
6.	Соціально-політична і воєнно-технічна характеристика форм громадянської війни	10
7.	Проблема типології громадянських війн: основні тенденції	15
8.	Статистичні й динамічні елементи і параметри громадянської війни	10
9.	Детермінація громадянської війни	5
10.	Насилля як атрибут громадянської війни	15
11.	Політична система в умовах громадянської війни	5
12.	Зміна державної влади під час громадянської війни: деформація наступності	5
13.	Громадянська війна як поле зіткнення геополітичних інтересів.	15
14.	Міжнародні механізми врегулювання громадянських війн	15
Разом		130

6. Методи навчання

- пояснювально-ілюстративний
- репродуктивний
- ілюстрація
- аналітичний метод
- проблемного викладання
- частково-пошуковий
- дослідницький

7. Форми і методи контролю

Фронтальне опитування, поточне тестування, письмове виконання контрольних самостійних робіт, письмове виконання контрольної-модульної роботи.

8. Критерії оцінювання знань студентів (у %)

Семестрову рейтингову оцінку розраховують, виходячи з критеріїв:

- письмова модульна контрольна робота – 40%;
- результати роботи на практичних заняттях – 40%;
- самостійна робота – 20%.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Діяльність студента:

- слухання лекцій;
- виступ з повідомленням на практичному занятті;
- виголошення доповіді на практичному занятті;
- участь у дискусії на практичному занятті;
- самостійне конспектування першоджерел та їх аналіз;
- написання кейсів;
- за рішенням кафедри участь здобувачів вищої освіти у тренінгах з тематики освітніх компонентів професійної і практичної підготовки зараховуються як додаткові бали до загальної суми успішності здобувача.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі	Оцінка	Оцінка за національною шкалою
-------------------	--------	-------------------------------

види навчальної діяльності	ECTS	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83-89	B	добре	
75-82	C		
63-74	D	задовільно	
50-62	E		
21-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Питання для підготовки до контрольного-модульного оцінювання.

1. Форми та характер політичного насилля в сучасному світі.
2. Політичний нонконформізм.
3. Поняття та основні форми політичного екстремізму.
4. Політичний радикалізм та правовий нігілізм.
5. Еволюція політичного екстремізму.
6. Соціальна база екстремізму.
7. Особливості правого та лівого екстремізму.
8. Проблема взаємозв'язку інституційного та неінституційного насилля.
9. Екстремізм та тероризм в умовах демократії.
10. Еволюція класичного анархізму.
11. Особливості російського анархізму.
12. Михайло Бакунін про творчу силу руйнування.
13. Політичний екстремізм та політичний тероризм.
14. Проблема визначення поняття «тероризм»: об'єктивні та суб'єктивні причини.
15. Розмежування основних понять: «тероризм», «терор», «політичне вбивство», «війна», «партизанська війна».
16. Основні причини виникнення тероризму.
17. Тероризм як традиційний політичний феномен.
18. Особливості тероризму в сучасному суспільстві.
19. Основні теоретичні підходи до дослідження націоналізму.
20. Расизм та шовінізм.
21. Право нації на самовизначення та територіальна цілісність держави.
22. політика протидії етнополітичному екстремізму.
23. Політика та релігія: історичний та концептуальний аспекти.
24. Релігійний радикалізм та політичний екстремізм.
25. Ісламістський тероризм.
26. Геополітичний фактор релігійного екстремізму.

10. Завдання для контрольної - самостійної роботи

Контрольно-самостійна робота виступає як засіб самостійного здобуття і поглиблення знань студента, а також як форма самоконтролю та контролю самостійного навчання студента з боку кафедри.

Виконуючи контрольну-самостійну роботу, магістрант набуває досвіду роботи з науковою літературою, періодичними спеціальними виданнями, законодавчими актами; вчиться аналізувати та узагальнювати, а також чітко висловлювати свої думки з приводу заданої тематики в письмовій формі. Все це є підґрунтям для виконання більш складних форм робіт в майбутньому, таких як магістерська робота.

11. Методичне забезпечення

Електронний варіант лекцій, тематика семінарських / практичних занять, питання до контрольних-модульних робіт, завдання для самостійної роботи. Студенти мають доступ до електронних варіантів методичних вказівок до практичних занять.

12. Рекомендована література

Основні нормативно-правові акти

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua>.
4. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 р. (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
5. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16 листопада 1992 р. (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
6. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>. 11. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
7. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30 червня 1993 р. (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
8. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 р. (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
9. Про порядок допуску та умови перебування підрозділів збройних сил інших держав на території України: Закон України від 22 лютого 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
10. Про ратифікацію Європейської Конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 р. та Додаткового протоколу 1978 р. до Конвенції: Закон України від 16 січня 1998 р. (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
11. Про ратифікацію Європейської Конвенції про видачу правопорушників, 1957 р. Додаткового протоколу 1975 р. та Другого додаткового протоколу 1978 р. до Конвенції: Закон України від 16 січня 1998 р. (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
12. Про ратифікацію Європейської Конвенції про запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню: Закон України від 24 січня 1997 р. (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
13. Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини, 1950р. Першого протоколу та протоколів 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17 липня 1997 р. (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

Підручники та навчальні посібники

1. Боротьба з тероризмом [Текст] / В. А. Ліпкан [та ін]. - К. : Знання України, 2002. - 254 с. - Бібліогр.: с.238-253. Політичний терор і тероризм в Україні. ХІХ-ХХ ст. [Текст] : історичні нариси / Д. В. Архієрейський [та ін.]; Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. - К. : Наукова думка, 2002. - 950 с.
2. Державна політика у сфері запобігання тероризму: міжнародний досвід і його актуальність для України [Текст] : матеріали наук.-практ. конф., 31 жовтня 2008р., м.Київ / Національна академія СБУ; упоряд. І. Л. Серікова. - К. : Інтертехнологія, 2008. - 184 с.
3. Запобігання радикалізації і тероризму: міжнародний досвід і національний вимір [Текст] : зб. матеріалів "круглого столу" / Нац. ін-т стратег. дослідж. ; [за ред. М. Г. Гуцало]. - К. : НІСД, 2012. - 102 с.

4. Інформаційні технології боротьби з тероризмом [Текст] : матеріали наук.-практ. конф., Київ, 15 лип. 2012 р. / Акад. вищ. освіти України, Global acad. of allied leadership, Acad. of open society security. - К. : Ліпкан О. С. [вид.], 2012. - 91 с.
5. Канцир В.С. Тероризм у сучасному глобалізаційному просторі: філософсько-правовий вимір [Текст] : монографія / В. С. Канцир. - Л. : Край, 2011. – 554 с.
6. Легалізація кримінальних доходів та фінансування тероризму: сучасні економічні аспекти і вплив на розвиток банків [Текст] : монографія / [С. О. Дмитров та ін.] ; за ред. проф. М. Г. Дмитренка ; Нац. банк України, Ун-т банк. справи (м. Київ). - Київ : УБС НБУ, 2014. - 302 с.
7. Лыпкан В.А. Борьба с терроризмом [Текст] : у визначеннях та поняттях / В. А. Ліпкан. - К. : Магістр-XXI сторіччя, 2009. - 164 с.
8. Настюк В.Я. Адміністративно-правові режими у сфері національної безпеки та протидії тероризму [Текст] : монографія / В. Я. Настюк ; Акад. прав. наук, Ін-т вивч. проблем злочинності, Служба безпеки України, Ін-т оператив. діяльн. та держ. безпеки. - К. : [б.в.], 2008. - 245 с.
9. Настюк В.Я. Міжнародно-правовий режим протидії тероризму [Текст] : монографія / В. Я. Настюк, С. А. Трофімов ; Акад. прав. наук України, Ін-т вивч. проблем злочинності, Служба безпеки України, Ін-т операт. діяльн. та держ. безпеки. - Х. : Право, 2008. - 350 с.
10. Новітні інформаційні технології як інструмент міжнародного тероризму [Текст] : аналіт. нотатки / М. М. Оліфіренко. - К. : МаНІ, 2004. - 75 с.
11. Політичний терор і тероризм в Україні. XIX-XX ст. [Текст] : історичні нариси / Д. В. Архієрейський [та ін.] ; відп. ред. В. А. Смолій ; Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. - К. : Наукова думка, 2002. - 950 с.
12. Протидія інформаційному тероризму та його фінансуванню в сучасних умовах [Текст] : монографія / авт. кол.: В. В. Крутов, М. П. Стрельбицький, О. А. Шевченко ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, засл. юриста України, проф. В. В. Крутова ; Нац. акад. прав. наук України. - Київ : Вид-во НАПрНУ ; Ужгород : ІВА, 2014. - 309 с.
13. Психологія екстремальних ситуацій: тероризм [Текст] : метод. рек. до практ. занять / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича ; уклад. Л. В. Романів, Л. В. Ринжук. - Чернівці : ЧНУ, 2009. - 76 с.
14. Савочкін Д.С. Органи внутрішніх справ як суб'єкти боротьби з тероризмом [Текст] : монографія / Д. С. Савочкін ; Одес. держ. ун-т внутр. справ. - О. : ОДУВС, 2011. - 165 с.
15. Словник основних термінів у сфері боротьби з тероризмом [Текст] / В. Ф. Антипенко [та ін.] ; СБУ, Інститут оперативної діяльності та держ. безпеки, Антитерористичний центр при СБУ. - Експерим. вид. - К. : [б.в.], 2006. - 144 с.
16. Сучасний тероризм: світові, вітчизняні та регіональні тенденції [Текст] : навч. посіб. / П. Д. Біленчук [та ін.] ; Хмельниц. держ. центр наук.-техн. і екон. інформ., Київ. нац. ун-т внутр. справ. - Хмельницький : ХмЦНТЕІ, 2008. - 212 с.
17. Тероризм: визначення і сутність [Текст] : монографія / [А. В. Коростиленко та ін.] ; за заг. ред. В. В. Крутова, І. І. Мусієнка, В. П. Ємельянова ; Нац. акад. Служби безпеки України. - Київ : Нац. акад. СБУ, 2015. - 191 с.
18. Тероризм: сучасний стан та міжнародний досвід боротьби [Текст] : посібник / О. Ф. Бантишев [та ін.] ; ред. Я. Ю. Кондратьєв, Б. В. Романюк ; Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президентові України, Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблем боротьби з організованою злочинністю. - К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2003. - 451 с.
19. Тероризм: теоретико-прикладні аспекти [Текст] : навч. посіб. / [Мовчан А. В. та ін.] ; за заг. ред. В. К. Грищука ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Л. : ЛьвДУВС, 2011. - 328 с.
20. Трофімов С.А. Адміністративно-правове забезпечення протидії тероризму в Україні [Текст] : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Трофімов Сергій Анатолійович. - Х., 2013.
21. Фердман Г.П. Попередження та запобігання тероризму на залізничному транспорті як забезпечення національної безпеки України [Текст] : монографія / Г. П. Фердман ; Н.-д. центр Збройних Сил України "Держ. океанаріум". - Одеса : Фенікс, 2016. – 227 с.